

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.1.8>

УДК 378.147:811.111'243

Ганна Дубова

<https://orcid.org/0000-0002-3561-1210>

старший викладач кафедри ділової української та іноземних мов,
Навчально-науковий інститут права та психології,
Національна академія внутрішніх справ,
Солом'янська площа, 1, 03035, Київ, Україна
avdubova@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено теоретичному осмисленню психолого-педагогічних умов розвитку англomовної комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі афективних і метакогнітивних чинників у формуванні усного іноземного мовлення в ситуації цифровізації освіти, постпандемічних змін та воєнних викликів. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування взаємозв'язку між психологічними бар'єрами усного мовлення та педагогічними стратегіями їх подолання в процесі формування іноземної комунікативної компетентності студентів. Дослідження реалізовано в межах якісного теоретико-аналітичного дизайну із застосуванням методів систематичного аналізу, порівняння та концептуального узагальнення сучасних психолого-педагогічних, лінгводидактичних і нейродидактичних підходів. У результаті дослідження систематизовано ключові психологічні бар'єри іноземного усного мовлення (мовленнєва тривожність, страх негативної оцінки, знижена самоефективність, ксеноглософобія) та встановлено їх взаємозв'язок із педагогічними умовами організації освітнього процесу. Обґрунтовано роль метакогнітивних стратегій і фасилітативної позиції викладача в зниженні афективного фільтра та активізації мовленнєвої діяльності студентів. Наукова новизна полягає в концептуальній інтеграції психолого-педагогічних і нейродидактичних підходів до розвитку усного іноземного мовлення та розробленні узагальненої аналітичної моделі співвідношення психологічних бар'єрів і педагогічних стратегій їх подолання. Отримані результати розширюють теоретичне розуміння процесу формування комунікативної компетентності через урахування емоційно-регулятивного виміру навчання.

Ключові слова: комунікація, комунікативні навички, ксеноглософобія, процес викладання і навчання, стратегії викладання і навчання.

ВСТУП

Необхідність формування та розвитку компетентності усної комунікації/мовленнєвого самовираження іноземною мовою була й залишається предметом зацікавлення не лише лінгвістів, а й викладачів, оскільки вона є важливою як для особистісного успіху індивіда, так і для його інтеграції в соціальне та професійне життя.

Усне мовлення є визначальним чинником освітнього процесу та основою міжособистісних відносин. Водночас комунікація ускладнюється за відсутності соціалізації. Пандемія коронавірусу, війна мали й продовжують мати негативний вплив не лише на

економічну, політичну та культурну сфери, а й на освіту. Освітній процес зазнав серйозних викликів, серед яких – вимушене переміщення студентів і викладачів, руйнування освітньої інфраструктури, часті перебої зв'язку та електропостачання, психологічна втома й посттравматичні наслідки (Кравченко, 2023; Храбан, 2023).

Також слід зазначити, що метакогніція, визначена як здатність людини усвідомлювати, контролювати та регулювати власні когнітивні процеси (Wang et.al., 2025), є ключовим чинником ефективного навчання, особливо в процесі опанування іноземних мов. Вона сприяє саморегуляції, критичному мисленню та рефлексії, що вкрай важливо в умовах неперервного навчання протягом життя (Khosravi et.al., 2023). Метакогнітивний підхід набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, коли освітній процес відбувається в ситуації підвищеного емоційного напруження та фрагментарності освітнього середовища. У таких умовах метакогнітивні стратегії слугують ефективним засобом психологічної підтримки й адаптації, сприяючи збереженню навчальної мотивації, підвищенню стресостійкості студентів та забезпеченню безперервності освітньої діяльності в умовах невизначеності (Храбан, 2025).

З огляду на те, що ми живемо в цифрову епоху, у якій навчальні матеріали здебільшого оцифровані, в умовах стрімкого розвитку сучасних технологій виникають різноманітні перешкоди, що обмежують безпосередню соціальну взаємодію. Кожна людина постає перед викликом опанування та розвитку нових цифрових навичок, необхідних для виживання в академічному середовищі та адаптації до умов пандемії. За сучасних умов емоційного стресу зазнають не лише студенти й викладачі, а й люди похилого віку, які докладають зусиль для опанування мінімального обсягу цифрових знань, щоб зменшити відчуття соціальної ізоляції та пристосуватися до нових реалій XXI ст.

Пандемія та повномасштабне вторгнення стали чинниками, що докорінно змінили наше бачення особистих і професійних взаємин, а також процесу навчання й викладання. Безперечно, за свідченням як викладачів, так і студентів, є як переваги, так і недоліки: навчання відійшло на другий план, натомість можливості працевлаштування студентів істотно зросли.

Завдяки онлайн-середовищу та безкоштовним застосункам для вивчення англійської мови студенти отримали доступ до різноманітного мовного досвіду, який відкриває надзвичайно широкі можливості для опанування англійської мови. Водночас в освітньому контексті студенти стикаються з численними труднощами в засвоєнні навчального матеріалу, що супроводжується зниженням мотивації до навчання. Це перешкоджає формуванню гармонійного освітнього процесу, адже без безпосереднього спілкування та зворотного зв'язку з боку викладачів і одногрупників, без взаємодії «студент – викладач» та «студент – студент» досягнення успіху є проблематичним.

Сьогодні багатомовність є об'єктивною реальністю Європи, а плюрилінгвізм – здатність особистості шляхом навчання використовувати дві або більше мов – стає одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. Формування англомовної комунікативної компетентності є базовою метою суспільства, у межах якої численні лінгвісти та дослідники з різних галузей прагнуть знайти відповіді й рішення як на теоретичному, так і на прикладному рівнях, особливо в контексті розвитку особистості у взаємодії з іншими.

В освітньому процесі викладач відіграє ключову роль у залученні студента та допомозі йому усвідомити, що особистісне становлення залежить від власного ставлення до навчання, докладених зусиль та рівня мотивації.

Аналіз останніх досліджень. Розвиток усних англомовних комунікативних навичок залишається пріоритетною проблемою в галузі іноземної мовної освіти та викликає підвищену зацікавленість у науковців, педагогів і практиків. Комунікативна компетентність є найбільш складним та водночас найважливішим навчальним результатом у викладанні англійської як іноземної, оскільки студенти зазвичай не досягають бажаного рівня усного мовлення через обмежені можливості практики й високий рівень тривоги під час виступів

усно. Акцентується значення педагогічних стратегій, технологічних інструментів та реальних мовленнєвих завдань для подолання цих бар'єрів у навчанні.

Під час міжнародної конференції META 2021 експерт з нейролінгвістичного програмування Juliana Alangi наголосила на чинниках і техніках, які сприяють формуванню позитивних емоційних станів, що допомагають студентам змінити спосіб мислення та підвищити впевненість у власних здібностях.

Нейролінгвістичне програмування (НЛП) поєднує три складові: N – неврологію (мислення та когнітивні процеси); L – лінгвістику (використання мови та її вплив); P – програмування (організацію дій для досягнення цілей) (O'Connor, 2019, p. 13).

Варто зазначити, що основна увага нейролінгвістичного програмування в минулому зосереджувалася переважно на сфері особистісного розвитку та міжособистісної комунікації. Застосування НЛП сприяє підвищенню ефективності вивчення мов, оскільки воно орієнтоване на когнітивні та афективні аспекти навчальної діяльності здобувача освіти. Такі позитивно спрямовані підходи, як якоріння (anchoring), моделювання (modelling) та рефреймінг (reframing), вважаються результативними в подоланні мовної тривожності, удосконаленні вимови (зокрема акценту) та формуванні позитивної навчальної установки у студентів.

Проте, незважаючи на збережений інтерес до інтеграції НЛП-технік в освітній процес, сучасні емпіричні дослідження вказують на відсутність стійкої та відтворюваної доказової бази. Так, у систематичному огляді застосування НЛП у викладанні англійської мови як іноземної відзначається, що більшість опублікованих робіт фіксують позитивну динаміку мотивації та комунікативних навичок учнів, однак характеризуються обмеженими вибірками, відсутністю рандомізації та недостатньою стандартизацією інструментів вимірювання (Qushoy et.al., 2025). Подібні обмеження виявлено у квазіекспериментальних дослідженнях, присвячених застосуванню НЛП-технік для зниження академічного стресу та підвищення навчальної результативності, де автори зазначають короткостроковий характер отриманих ефектів та необхідність більш тривалих лонгітюдних спостережень (Cetin, 2025). У сукупності ці дані свідчать про те, що доказова база НЛП залишається фрагментарною, а його використання в педагогіці потребує обережної інтерпретації та строгого дотримання принципів доказової практики.

Дослідження в галузі психології доводять, що навіть негативне мислення може мати позитивний ефект в освітньому середовищі, зокрема у формі так званого «захисного песимізму». Ця стратегія допомагає подолати тривожність і страх, дозволяючи людині підготуватися до можливих складних ситуацій (Latham-Koenig et.al., 2018, p. 47). Таким чином, структура та діяльність мозку постійно змінюються залежно від віку й характеру взаємодії з навколишнім середовищем.

Психологічна підготовка є не менш важливою, ніж академічна, адже позитивна атмосфера, довіра й оптимізм сприяють зниженню стресу та активізації довготривалої пам'яті. Усне мовлення в процесі автентичної комунікації неминуче супроводжується хвилюванням, тому освітнє середовище, міжособистісні стосунки та перший контакт зі студентами мають вирішальне значення.

Ксеноглософобія – це страх, який ми зазвичай відчуваємо, коли намагаємося говорити іноземною мовою. Для студентів академічне середовище часто є емоційним стресом, який інколи важко контролювати, а це автоматично призводить до появи різноманітних бар'єрів і труднощів у навчанні, які складно подолати без допомоги однокурсників або викладача. Викладач відіграє важливу роль у подоланні цього страху як модель мовленнєвої поведінки. За T. Slama-Cazacu (2000), роль викладача полягає не лише в посередництві навчання, а й у формуванні зразка-емітера, який завдяки своїм здібностям може сприяти самокорекції та саморозвитку студента (p. 384–395). Підтримка вчителів надає безліч когнітивних та некогнітивних функцій для стимулювання самостійного вивчення мови учнями (Pan & Chen, 2021, p. 2). Роль викладача передбачає гнучкість, адаптивність і здатність виконувати функції фасилітатора, менеджера навчальної діяльності, науковця та культурного посередника. Як

зазначає D. Fayzullayeva (2025), креативність постає не лише як бажана якість, а й як професійна необхідність (р. 392).

Сучасні досягнення нейронаук дозволяють глибше зрозуміти механізми мовлення й навчання. Дослідження таких учених, як James Asher (метод TPR), George Lozanov (сугестологія), Alfred Tomatis (аудіостимуляція), підтверджують, що мовлення функціонує за правилами, які значною мірою не усвідомлюються. Механізми навчання іноземних мов відбуваються переважно на підсвідомому рівні, а помилки розглядаються як необхідний етап навчального прогресу (Niculescu, 2009, р. 18).

У цьому контексті особливої ваги набуває створення такого освітнього середовища, яке мінімізує рівень тривожності та активізує природні механізми засвоєння мови. Нейропсихологічні дослідження засвідчують, що емоційний стан здобувача освіти безпосередньо впливає на ефективність когнітивних процесів, зокрема уваги, пам'яті та мовленнєвого продукування. За умов підвищеного стресу активується лімбічна система, що може блокувати доступ до неокортексу, відповідального за аналітичне мислення та мовленнєву обробку інформації. Саме тому методи, засновані на зниженні афективного фільтра, сприяють більш результативному оволодінню іноземною мовою.

Визнання помилки як природного й необхідного компоненту освітнього процесу формує в студентів установку на розвиток, підвищує мотивацію та сприяє формуванню впевненості у власних мовленнєвих можливостях. Такі ідеї узгоджуються з результатами сучасних педагогічних досліджень, де інтерактивні підходи розглядаються як ефективний засіб формування комунікативної компетентності. Так, І. Перцова (2023) показала, що інтерактивні методи навчання сприяють практичному застосуванню мовних знань в умовах, наближених до реальних професійних ситуацій, що активізує слухову стимуляцію та соціальну взаємодію. У роботі О. Ігнатової (2025) підкреслюється роль практико-дослідницьких проєктів та групової рефлексії в підготовці майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації, що також пов'язано з використанням інтерактивних стратегій навчання. Такий підхід підтримується іншими педагогами, які відзначають, що інтерактивна взаємодія студентів між собою та з викладачем сприяє глибшому опануванню мовних структур і переходу від контрольованого застосування знань до більш спонтанної мовленнєвої діяльності

Попри значну кількість досліджень, присвячених розвитку іншомовної комунікативної компетентності, більшість із них зосереджується або на методичних аспектах навчання мовлення, або на психологічних чинниках окремо. Водночас недостатньо дослідженим залишається комплексний взаємозв'язок між психологічними бар'єрами, метакогнітивними стратегіями та педагогічними умовами розвитку усного мовлення в умовах кризового освітнього середовища, зумовленого цифровізацією, постпандемічними змінами та воєнними викликами.

Таким чином, існує потреба в системному теоретичному узагальненні психолого-педагогічних і нейродидактичних підходів, що й становить предмет цього дослідження.

Метою дослідження є концептуалізація психолого-педагогічних умов розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів шляхом теоретичного встановлення взаємозв'язку між психологічними бар'єрами усного мовлення та педагогічними стратегіями їх подолання в сучасному освітньому середовищі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати сучасні теоретичні підходи до пояснення психологічних чинників іншомовного усного мовлення;
- визначити ключові психологічні бар'єри, що впливають на готовність студентів до іншомовної комунікації;
- встановити взаємозв'язок між афективними чинниками, мотивацією та мовленнєвою активністю студентів;
- здійснити теоретичну систематизацію педагогічних стратегій подолання мовленнєвих бар'єрів;

- розробити узагальнену аналітичну модель психолого-педагогічних умов розвитку англомовної комунікативної компетентності.

Таким чином, дослідження спрямовано на пошук оптимальних шляхів удосконалення процесу формування усної іншомовної комунікативної компетентності що є необхідною умовою успішної соціальної та професійної реалізації особистості в умовах багатомовного й мультикультурного сучасного суспільства.

Наукова новизна дослідження полягає у:

- концептуальній інтеграції психолого-педагогічних, метакогнітивних та нейродидактичних підходів до розвитку англомовної комунікативної компетентності студентів;
- систематизації психологічних бар'єрів усного іншомовного мовлення через призму сучасних теорій іншомовної тривожності та афективних чинників навчання;
- теоретичному обґрунтуванні взаємозв'язку між метакогнітивними стратегіями та зниженням мовленнєвої тривожності в умовах кризового освітнього середовища;
- розробленні узагальненої моделі педагогічних умов активізації усного мовлення студентів, представленої у вигляді аналітичної систематизації психологічних бар'єрів і відповідних педагогічних стратегій.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження реалізовано в межах якісного теоретико-аналітичного дизайну, спрямованого на концептуальне узагальнення сучасних підходів до розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Методологічною основою виступає інтеграція компетентнісного, комунікативного, соціокогнітивного та метакогнітивного підходів до навчання іноземних мов.

Аналітична процедура включала систематичний відбір і порівняльний аналіз сучасних міжнародних і вітчизняних досліджень у галузі психолінгвістики, педагогічної психології та лінгводидактики, тематичне кодування ключових психологічних чинників іншомовного мовлення та їх подальшу концептуальну систематизацію. Надійність теоретичних узагальнень забезпечувалася принципами міждисциплінарної триангуляції джерел та порівнянням результатів різних наукових підходів.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Знання та вміння висловлювати власні думки іноземною мовою, зокрема англійською, стали абсолютним пріоритетом для кожного члена сучасного суспільства. Вивчення щонайменше двох іноземних мов є необхідною умовою процесів європеїзації та глобалізації. Автори роботи «Принципи вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти в контексті європейської інтеграції» (Ковальова, Никитенко, Малик, 2024) зазначають: «Розвинене суспільство вимагає від громадян певної культури в усіх сферах діяльності, включаючи культуру мовлення та спілкування» (с. 121). Сучасне суспільство перебуває в постійному стані змін, отже, різні учасники освітнього процесу мають власні техніки, підходи й ресурси для вивчення та викладання іноземної мови. Неможливо стверджувати, що існують виключно «хороші» чи «погані» методи навчання. Сьогодні актуальним є комплексне використання як традиційних, так і сучасних методів з урахуванням освітніх цілей, потреб студентів. Особлива увага приділяється практично-орієнтованим методам, які здатні підвищити інтерес студентів до навчання та професійного розвитку.

Освітні результати значною мірою залежать від ставлення до навчання, рівня мотивації, освітнього середовища, особистісних характеристик викладача та низки інших чинників. M. Grigoriuță (1995) стверджує: «Теорія і стратегія вивчення сучасних мов не може бути остаточно вирішеною, оскільки нові ситуації потребують нових рішень, а вони є

різноманітними й суперечливими, з огляду на те, що кожна країна має свою специфіку і в галузі вивчення сучасних мов» (р. 9). Сьогодні англомовна комунікативна компетентність є не лише ключовим компонентом освітнього процесу, а й важливим засобом отримання інформації та самонавчання. Розвиток уміння говорити іноземною мовою є безперервним процесом, що передбачає взаємодію не лише на когнітивному, а й на соціальному рівнях.

Безперечно, оволодіння іноземною мовою не зводиться лише до засвоєння синтаксичних і семантичних правил, а передбачає також знання загальних мовних «конвенцій» її використання. Як зазначалося вище, здатність передавати повідомлення усно потребує не лише лінгвістичної, а й комунікативної компетентності (Hymes, 1971), тобто знання того, коли, як і кому адресувати власні думки (Larsen-Freeman & Anderson, 2011, р. 121). Формування навичок усного мовлення значною мірою залежить від викладача, тому практика усного мовлення має впроваджуватися вже з перших занять. Ідеальним способом розвитку комунікативної компетентності є перебування в мовному середовищі з носіями мови, однак така можливість доступна не всім студентам. У цьому випадку важливу роль відіграють сучасні технологічні засоби, які стали невід'ємною складником освітнього процесу, а також мотиваційний вплив викладача.

Слід розрізнити використання англійської мови для соціального спілкування та для академічних цілей. Студент може формулювати релевантні запитання на теми, що його цікавлять, але не усвідомлювати невідповідності використаного мовного реєстру. У таких ситуаціях виникає емоційна напруга, що може негативно впливати на мовленнєву поведінку. Психолінгвістика сприяє подоланню мовних бар'єрів у межах сучасних методів навчання.

Для розвитку мовленнєвої компетентності важливо враховувати навчальні стратегії студентів і створювати умови для вільної взаємодії через інтерв'ю, діалоги, дискусії, рольові ігри та дебати. Комунікативне навчання передбачає активну участь обох сторін – викладача й студента, співпрацю та зацікавленість в освітньому процесі, що є запорукою успішного формування навичок усного мовлення англійською мовою.

Викладач повинен заохочувати студентів до усного мовлення та активного слухання на заняттях, оскільки це має низку важливих переваг: ознайомлення студентів з культурою країн, у яких англійська мова є засобом спілкування; зменшення страху публічного виступу іноземною мовою; створення комфортнішого середовища для комунікації через взаємодію; усвідомлення різниці між розумінням англійської мови та здатністю передавати власні думки й погляди. Якщо студент активно залучений до процесу мовлення, його здатність запам'ятовувати й відтворювати необхідну інформацію значно зростає.

Основною метою викладача іноземної мови є формування та розвиток у студентів комунікативної компетентності мовою, що вивчається, яка ґрунтується на знаннях (лексика, фонетика, граматики), уміннях (самостійне неформальне вивчення мови, розуміння усного мовлення, створення письмового тексту, ініціювання діалогу) та ціннісного ставлення (інтерес і допитливість до мови, міжкультурної комунікації). Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), особа може здійснювати повноцінний комунікативний акт за умови володіння такими компетентностями: лінгвістичною (лексичною, граматичною, семантичною, фонологічною, орфографічною та орфоепічною), соціолінгвістичною (знання та вміння, необхідні для адекватного функціонування в суспільстві) та прагматичною (реалізація мовленнєвого акту, його зв'язність і логічна цілісність) (CEFR Expert Group, 2023, р. 18).

Рівень точності усного мовлення, що охоплює правильну вимову, граматичну коректність і відповідний добір лексики залежно від мовного реєстру, є не менш важливим, ніж мовленнєва плавність. Тому викладач має право застосовувати різноманітні процедури, методи й техніки, які забезпечують як правильність, так і вільність усного мовлення студентів. Важливим є також урахування «піраміди навчальних стратегій», відповідно до якої студенти засвоюють: 10% прочитаної інформації, 20% почутої, 30% побаченої, 50% того, що вони одночасно бачать і чують, 70% того, що проговорюють самі, і до 90% інформації – коли одночасно говорять і виконують практичні дії.

Евристичні методи, що ґрунтуються на рефлексії та мисленні, сприяють активному використанню студентами інформації, яка відповідає їхнім інтересам і потребам, стимулюють прагнення до її осмислення та перевірки. Евристичні методи є такими, що «стимулюють і активізують самостійну пізнавально-творчу діяльність студентів під час розв'язання творчих завдань» (Плохута, Усенко, Зайцева, 2021, с. 73). Ці стратегії навчання допомагають студенту осмислювати власні потреби, спонукають його мислити й рефлексувати в процесі засвоєння навчального матеріалу. До найбільш поширених евристичних методів, що застосовуються на заняттях з англійської мови, належать: метод аналогії; узагальнення та конкретизація; аналіз і синтез; пошук спорідненої проблеми; розв'язання допоміжної проблеми; переформулювання завдання; демонстративне мислення (дедуктивне, індуктивне, аналогічне) (Groner et al., 1983).

Водночас не можна ігнорувати психологічний аспект публічного усного мовлення. Основною причиною тривожності серед студентів є іспити, оскільки результати мають наслідки для їхнього майбутнього, негативно впливаючи на успішність студентів, оскільки для деяких це викликає почуття розчарування. Другим основним джерелом тривожності є страх негативної оцінки з боку однолітків, оскільки успішність студентів постійно порівнюють під час занять. Останньою причиною тривожності є комунікативне побоювання, пов'язане з сором'язливістю та неналежним спілкуванням другою мовою.

Як видно, тривожність проявляється через ці три компоненти під час процесу вивчення іноземної мови, негативно впливаючи на успішність студентів. З цієї причини вкрай важливо визначити різні прояви тривожності, які демонструють студенти, щоб допомогти їм швидко впоратися з цією ситуацією та уникнути негативних наслідків. Коли студент відчуває, що навчальні вимоги перевищують його можливості, виникає відчуття загрози, що призводить до формування психологічних бар'єрів. Як стрес, так і мотивація містять імпульсні стани, здатні активізувати або, навпаки, гальмувати процес навчання. Для підвищення ефективності навчальної діяльності необхідними є релаксація, внутрішня мотивація та впевненість у власних силах. Фахівці пропонують низку практичних рекомендацій, зокрема: планування навчального часу; створення комфортного навчального середовища; визначення індивідуального стилю навчання; використання технік візуалізації; розвиток оптимістичного мислення; забезпечення достатнього відпочинку (Faizullayeva, 2025).

Як зазначалося вище, емоційний стан студента, його особистісні потреби, інтереси та мотивація відіграють визначальну роль у навчально-виховному процесі. Методологічна диференціація є одним із ключових принципів, яких слід дотримуватися у студентоцентрованому навчанні. Емоційні стани безпосередньо впливають на мислення та мовленнєву діяльність: чим спокійніший емоційний фон, тим легше формулювати та висловлювати думки; натомість підвищена тривожність ускладнює когнітивні процеси. Такі стани, як допитливість, інтерес, захоплення та ентузіазм, є сприятливими для навчання.

Ефективний викладач здатний коригувати емоційний стан студентів, трансформуючи негативні або нейтральні емоції в позитивні, що сприяють навчанню. Якщо взаємини між викладачем і студентом не ґрунтуються на взаємній довірі та психологічному комфорті, студент може відчувати, що його висловлювання не мають цінності для оточення. Саме тому важливо забезпечити взаєморозуміння, спільність інтересів і тематичну релевантність навчального матеріалу для розвитку усного мовлення на заняттях. I. Rânișoară (2015) зазначає: «Якою б ґрунтовною не була педагогічна підготовка, вона залишається нерелевантною без потенціалу педагогічної креативності знаходити найкращі рішення конкретних проблем, з якими стикається викладач» (р. 8). Врахування індивідуальних особистісних характеристик студентів є необхідною умовою підвищення їхньої активності та успішності в процесі іншомовної комунікації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз психологічних бар'єрів розвитку усного іншомовного мовлення ґрунтується на низці взаємодоповнювальних теоретичних підходів, які пояснюють вплив афективних і когнітивних чинників на процес мовленнєвої діяльності.

Одним із найбільш досліджених феноменів є іншомовна тривожність, концептуалізована як специфічний вид ситуаційної тривоги, що виникає у процесі використання іноземної мови та включає страх негативної оцінки, комунікативне занепокоєння та тестову тривожність (Horwitz et.al., 1986). Дослідження доводить, що навіть студенти з достатнім рівнем мовної підготовки можуть демонструвати знижену мовленнєву активність через психологічний дискомфорт під час усної взаємодії.

Вагомим пояснювальним механізмом виступає також гіпотеза афективного фільтра, відповідно до якої емоційні чинники – тривожність, низька мотивація або невпевненість – можуть блокувати процес засвоєння мовного матеріалу, обмежуючи доступ до когнітивної обробки мовного input (Krashen, 1982). У контексті усного мовлення підвищений афективний фільтр знижує спонтанність мовлення та готовність до комунікації.

Соціокогнітивна теорія доповнює зазначені підходи через поняття самоефективності (self-efficacy), що визначає віру здобувача освіти у власну здатність успішно виконувати мовленнєві завдання (Bandura, 1997). Низький рівень мовленнєвої самоефективності спричиняє уникнення комунікативних ситуацій і посилює страх помилки.

Подальший розвиток ці ідеї отримали у працях Р. MacIntyre, R. Gardner (1994) і Z. Dörnyei (2005), які довели, що мотиваційні чинники та мовленнєва впевненість безпосередньо впливають на готовність до комунікації (willingness to communicate) іноземною мовою. Високий рівень тривожності знижує когнітивні ресурси, необхідні для мовленнєвого продукування, що призводить до комунікативних бар'єрів.

Узагальнення зазначених теоретичних підходів дозволило розглядати психологічні труднощі іншомовного мовлення як взаємопов'язану систему афективних і когнітивних чинників. Саме на основі їх порівняльного аналізу було систематизовано ключові психологічні бар'єри та співвіднесено їх із педагогічними стратегіями подолання.

Проведений аналіз теоретичних підходів дозволяє констатувати, що, попри різні дослідницькі традиції, розглянуті концепції описують взаємопов'язані аспекти одного феномена – психологічної регуляції іншомовної мовленнєвої діяльності. Обрані для аналізу дослідження репрезентують ключові пояснювальні моделі, що отримали найбільше емпіричне підтвердження у галузі second language acquisition та педагогічної психології.

Зокрема, теорія іншомовної тривожності дозволяє ідентифікувати специфічні емоційні бар'єри мовленнєвої взаємодії; гіпотеза афективного фільтра пояснює механізм впливу емоційного стану на засвоєння мовного матеріалу; соціокогнітивна теорія розкриває роль самоефективності у формуванні поведінкової готовності до мовлення; мотиваційні моделі іншомовного навчання уточнюють зв'язок між мотивацією, впевненістю та готовністю до комунікації. У сукупності ці підходи охоплюють когнітивний, емоційний і поведінковий виміри іншомовного мовлення, що забезпечує їхню методологічну взаємодоповнюваність.

Саме інтегративний характер зазначених теорій зумовив їх вибір як аналітичної основи дослідження. На відміну від робіт, у яких психологічні чинники розглядаються ізольовано, у межах нашого дослідження вони інтерпретуються як елементи єдиної системи, що визначає активність студента в ситуації іншомовної комунікації.

Узагальнення положень зазначених досліджень дало змогу здійснити теоретичну типологізацію психологічних бар'єрів усного мовлення та встановити їх функціональний зв'язок з педагогічними стратегіями подолання. Таким чином, Таблиця 1 є результатом аналітичного синтезу сучасних психолого-педагогічних концепцій і відображає узагальнену модель взаємодії психологічних чинників і педагогічних умов розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Таблиця 1

Психологічні бар'єри усного мовлення та педагогічні стратегії їх подолання

Психологічний бар'єр	Прояв в освітньому процесі	Педагогічні стратегії подолання
Мовленнєва тривожність	Уникання усних відповідей	Створення безпечного середовища, групова робота
Страх помилки	Надмірний самоконтроль	Позитивне підкріплення, нормалізація помилок
Ксеноглософобія	Блокування спонтанного мовлення	Інтерактивні вправи, рольові ігри
Низька мотивація	Пасивність	Автентичні теми, професійна спрямованість

Складено автором самостійно

Таким чином, результати дослідження дозволяють переосмислити розвиток усного іншомовного мовлення як процес психолого-педагогічної регуляції навчальної активності, у якому педагогічні стратегії виконують функцію зниження афективних бар'єрів і стимулювання мовленнєвої автономії студентів. Запропонована інтерпретація розширює традиційне розуміння комунікативної компетентності, доповнюючи його емоційно-регулятивним виміром.

Представлена модель має узагальнювальний характер і може слугувати теоретичною основою для подальших емпіричних досліджень розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

ВИСНОВКИ І ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток англomовної комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти в сучасних умовах постає як складний психолого-педагогічний виклик, зумовлений поєднанням освітніх, соціальних і емоційних чинників. Розглядаємо його як динамічний і безперервний процес, що вимагає індивідуалізації навчання, постійного оновлення методичних підходів і активної співпраці між викладачем та студентом. Проведений теоретичний аналіз дозволив узагальнити основні психологічні бар'єри усного мовлення англійською мовою, зокрема мовленнєву тривожність, страх негативної оцінки та ксеноглософобію, які істотно впливають на активність студентів у комунікативному процесі.

Теоретичний внесок дослідження полягає у переосмисленні розвитку англomовної комунікативної компетентності студентів як процесу психолого-педагогічної регуляції мовленнєвої діяльності, у якому ключову роль відіграє взаємодія когнітивних, емоційних і метакогнітивних чинників. На відміну від традиційних підходів, що розглядають труднощі усного мовлення переважно як наслідок недостатнього мовного рівня, результати дослідження демонструють визначальний вплив афективних бар'єрів і рівня самоефективності на готовність студентів до іншомовної комунікації. Запропонована аналітична модель співвідношення психологічних бар'єрів і педагогічних стратегій розширює теоретичні уявлення про механізми формування комунікативної компетентності та інтегрує положення психолінгвістики, педагогічної психології й нейродидактики в єдину концептуальну рамку.

У ході дослідження обґрунтовано педагогічні умови ефективного розвитку англomовної комунікативної компетентності, серед яких ключовими є створення безпечного

та підтримувального освітнього середовища, інтеграція метакогнітивних стратегій в освітній процес, використання інтерактивних і евристичних методів навчання, а також реалізація фасилітативної ролі викладача. Запропоновані узагальнення дозволяють розглядати викладача не лише як джерело знань, а як організатора навчальної взаємодії, що сприяє зниженню мовленнєвої тривожності та розвитку автономії студентів.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації психолого-педагогічних і нейродидактичних підходів до формування усної англійської комунікативної компетентності, тоді як практичне значення визначається можливістю використання окреслених педагогічних умов і стратегій у процесі викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.

Отримані результати дозволяють розглядати створення психологічно безпечного освітнього середовища не як допоміжний, а як системоутворювальний чинник розвитку усного іншомовного мовлення в закладах вищої освіти.

Подальші дослідження в галузі розвитку усного мовлення англійською мовою можуть зосередитися на інтеграції інноваційних технологій, як-от віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект та мобільні застосунки, для створення максимально наближених до реальних комунікативних ситуацій. Доцільним є вивчення впливу індивідуальних психологічних особливостей студентів, рівня мотивації та тривожності на ефективність засвоєння усної мови в різних освітніх контекстах, включно з дистанційним і змішаним навчанням. Крім того, перспективним є проведення лонгітюдних досліджень для оцінки тривалого впливу інтерактивних методів та технологій на розвиток комунікативної компетентності, а також порівняння ефективності різних педагогічних стратегій у студентів різного віку та професійного спрямування. Такий підхід дозволить не лише уточнити оптимальні методики формування усних навичок, а й створити адаптовані навчальні програми, що враховують індивідуальні потреби студентів та сучасні вимоги глобальної освіти.

Список використаної літератури

1. Ігнатова О. Роль інтерактивних методів у підготовці педагогів до міжкультурної комунікації. *Journal of Cross-Cultural Education*. 2025. № 6 (1). С. 7–13. DOI: [https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6\(1\)-7-13](https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6(1)-7-13)
2. Ковальова О. Б., Никитенко О. В., Малик Ю. І. Принципи вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти у контексті європейської інтеграції. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. № 2. С. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-2-18>
3. Кравченко О. Соціально-психологічна підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу в кризових ситуаціях (практичний досвід). *Social Work and Education*. 2023. № 10. Вип. 1. С. 35–47. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4>
4. Перцова І. Використання інтерактивних методів навчання на заняттях української мови в медичному університеті. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. Т. 2. № 4. С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230204.04>
5. Плохута Т. М., Усенко Н. М., Зайцева І. О. Евристичний підхід до активізації самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74 (3). С. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.13>
6. Храбан Т. Є. Актуальні питання психологічного благополуччя молоді під час навчання за військовим профілем: приклад України. *Освітня аналітика України*. 2023. № 1. Вип. 22. С. 51–66. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-1-51-66>
7. Храбан Т. Є. Розвиток метакогнітивних стратегій у системі неперервного навчання студентів англійської мови: досвід і перспективи. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2025. № 4 (85). С. 82–94. DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.4.6>
8. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. New York: W. H. Freeman, 1977. 610 p. URL:

https://www.academia.edu/28274869/Albert_Bandura_Self_Efficacy_The_Exercise_of_Control_W_H_Freeman_and_Co_1997_pdf (дата звернення: 20.12.2025).

9. CEFR Expert Group. A guide to action-oriented, plurilingual and intercultural education. *Council of Europe Publishing*. 2023. URL: <https://rm.coe.int/a-guide-to-action-oriented-plurilingual-and-intercultural-education-en/1680b52354> (дата звернення: 15.12.2025).

10. Cetin Y. Effect of neuro-linguistic programming on stress in nursing students during the COVID-19 pandemic. *Alternative Therapies in Health and Medicine*. 2025. № 5. Vol. 31. P. 198–204. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40293850/> (дата звернення: 20.12.2025).

8. Dörnyei Z. The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2005. 270 с. URL: <https://cstn.wordpress.com/wp-content/uploads/2009/11/the-psychology-of-the-language-learner-3haxap.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

9. Fayzullayeva D. Creativity as a key factor in the success of a pedagogue's work. *Journal of Applied Science and Social Science*. 2025. № 15 (6). P. 392–399. URL: <https://www.internationaljournal.co.in/index.php/jasass/article/view/1263> (дата звернення: 20.12.2025).

10. Groner R., Groner M., Bischof W. F. Methods of heuristics. New York: Routledge, 1983. 416 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315825649>

11. Grigoroviță M. Predarea și învățarea limbilor străine. București: Didactică și Pedagogică, 1995, 127 p.

12. Horwitz E. K., Horwitz M. B., Cope J. Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*. 1986. № 2. Vol. 70. P. 125–132. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1986.tb05256.x>

13. Hymes D. On communicative competence. *Sociolinguistics: Selected Readings* / J. B. Pride, J. Holmes (Eds.). London: Penguin, 1972. P. 269–293. URL: <https://dokumen.pub/on-communicative-competence.html> (дата звернення: 18.12.2025).

14. Khosravi R., Dastgoshadeh A., Jalilzadeh K. Writing metacognitive strategy-based instruction through flipped classroom: An investigation of writing performance, anxiety, and self-efficacy. *Smart Learning Environments*. 2023. № 10. Art. 48. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40561-023-00264-8>

15. Krashen S. D. Principles and practice in second language acquisition. Oxford: Pergamon Press, 1982. 202 p. URL: https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

16. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and principles in language teaching, 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011. 318 p. URL: <https://acasearch.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/techniques-in-language-teaching.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

17. Latham-Koenig C., Oxenden C., Lambert J. English File: Intermediate. Student's book with online practice. Oxford: Oxford University Press, 2018. 171 p. URL: <https://englishbooksude.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/05/english-file-intermediatesb.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).

18. MacIntyre P. D., Gardner R. C. The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*. 1994. № 2. Vol. 44. P. 283–305. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1994.tb01103.x>

19. Niculescu E. Învățarea „fără învățare”: O abordare nouă în însușirea limbilor străine, învățare implicită. București: Didactică și Pedagogică, 2009. 200 p.

20. O'Connor J. Manual de NLP: Ghid practic pentru obținerea rezultatelor pe care le dorești. București: Curtea Veche Publishing, 2019. 464 p. URL: https://archive.org/details/isbn_9786064402554 (дата звернення: 20.12.2025).

21. Pan X., Chen W. Modeling teacher supports toward self-directed language learning beyond the classroom: Technology acceptance and technological self-efficacy as mediators. *Frontiers in Psychology*. 2021. № 12. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.751017>

22. Pânișoară I. O. Profesorul de succes: 59 principii de pedagogie practică. Iași: Polirom, 2015. 248 p. URL: <https://pdfcoffee.com/59-de-principii-pentru-un-profesor-de-succes-pdf-free.html> (дата звернення: 20.12.2025).

23. Qushoy M., Hartono R., Fitriati S. W., Rukmini D. How can neuro-linguistic programming influence English language teaching? A systematic literature review. *The Proceedings of English Language Teaching, Literature, and Translation (ELTTL)*. 2025. № 14. P. 339–353. URL: <https://proceeding.unnes.ac.id/elttl/article/view/4707> (дата звернення: 15.12.2025).

24. Slama-Cazacu T. Psiholingvistica: O știință a comunicării. București: Editura All Educational, 2000. 840 p.
25. Wang, K., Zhang, L. J., & Cooper, M. Taking stock of metacognitive strategies and collaborative writing for EFL learners' writing development. *Journal of Second Language Writing*. 2025. № 68. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2025.101211>

References

- Ihnatova, O. (2025). Rol' interaktyvnykh metodiv u pidhotovtsi pedahohiv do mizhkul'turnoyi komunikatsiyi [The role of interactive methods in training teachers for intercultural communication]. *Journal of Cross-Cultural Education*, 6 (1), 7–13. [https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6\(1\)-7-13](https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6(1)-7-13)
- Kovalova, O. B., Nykytenko, O. V., & Malyk, Y. I. (2024). Pryntsypy vyvchennya inozemnykh mov zdobuvachamy vyshchoyi osvity u konteksti yevropeys'koyi intehratsiyi [Principles of foreign language learning in european integration processes]. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*, 2, 118–123. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-2-18>
- Kravchenko, O. (2023). Sotsial'no-psykholohichna pidtrymka mental'noho zdorov'ya uchasnykiv osvith'oho protsesu v kryzovykh sytuatsiyakh (praktychnyy dosvid) [Socio-psychological support of mental health of the educational process participants in crisis situations (practical experience)]. *Social Work and Education*, 10 (1), 35–46. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4>
- Pertsova, I. (2023). Vykorystannya interaktyvnykh metodiv navchannya na zanyattiyakh ukrayins'koyi movy v medychnomu universyteti [Interactive learning methods in Ukrainian language classes for medical students]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 2 (4), 32–38. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230204.04>
- Plokhuta, T., Usenko, N., Zaitseva, I. (2021). Evhrystychnyy pidkhid do aktyvizatsiyi samostiynoyi piznaval'no-tvorchoyi diyal'nosti studentiv [Heuristic approach to activating students' independent cognitive and creative activity]. *Pedagogy of creative personality formation in higher and general academic schools*, 3, 71–75. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.13>
- Khraban, T. (2023). Aktual'ni pytannya psykholohichnoho blahopoluchchya molodi pid chas navchannya za viys'kovym profilem: pryklad Ukrayiny [Current issues of psychological well-being of young people studying for military specialties: a case study in Ukraine]. *Educational Analytics of Ukraine*, 1 (22), 51–66. <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-1-51-66>
- Khraban, T. (2025). Rozvytok metakohntyvnykh stratehiy u systemi neperevnoho navchannya studentiv anhliys'koyi movy: dosvid i perspektyvy [Development of metacognitive strategies in the system of continuous learning of english language students: experience and prospects]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 85 (4), 82–94. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.4.6>
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman. https://www.academia.edu/28274869/Albert_Bandura_Self_Efficacy_The_Exercise_of_Control_W_H_Freeman_and_Co_1997_pdf
- Cetin, Y. (2025). Effect of neuro linguistic programming on stress in nursing students during the COVID-19 pandemic. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 31 (5), 198–204. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40293850/>
- CEFR Expert Group (2023). *A guide to action-oriented, plurilingual and intercultural education*. Council of Europe Publishing. <https://rm.coe.int/a-guide-to-action-oriented-plurilingual-and-intercultural-education-en/1680b52354>
- Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum Associates. <https://cstn.wordpress.com/wp-content/uploads/2009/11/the-psychology-of-the-language-learner-3haxap.pdf>
- Fayzullayeva, D. (2025). Creativity as a key factor in the success of a pedagogue's work. *Journal of Applied Science and Social Science*, 15 (6), 392–399. <https://www.internationaljournal.co.in/index.php/jasass/article/view/1263>
- Groner, R., Groner, M., & Bischof, W. F. (1983). *Methods of heuristics*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315825649>
- Grigoroviță, M. (1995). *Predarea și învățarea limbilor străine [Teaching and learning foreign languages]*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70 (2), 125–132. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1986.tb05256.x>

- Hymes, D. (1972). On communicative competence. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics: Selected Readings* (pp. 269–293). Penguin. <https://dokumen.pub/on-communicative-competence.html>
- Khosravi, R., Dastgoshadeh, A., & Jalilzadeh, K. (2023). Writing metacognitive strategy-based instruction through flipped classroom: An investigation of writing performance, anxiety, and self-efficacy. *Smart Learning Environments*, 10, 48. <https://doi.org/10.1186/s40561-023-00264-8>
- Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press. https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
- Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011). *Techniques and principles in language teaching* (3rd ed.). Oxford University Press. <https://acasearch.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/techniques-in-language-teaching.pdf>
- Latham-Koenig, C., Oxenden, C., & Lambert, J. (2018). *English File: Intermediate. Student's book with online practice*. Oxford University Press. <https://englishbooksude.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/05/english-file-intermediatesb.pdf>
- MacIntyre, P. D., & Gardner, R. C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44 (2), 283–305. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1994.tb01103.x>
- Niculescu, E. (2009). *Învățarea „fără învățare”: O abordare nouă în însușirea limbilor străine, învățare implicită [Learning without learning: A new approach to foreign language acquisition]*. Editura Didactică și Pedagogică.
- O'Connor, J. (2019). *Manual de NLP: Ghid practic pentru obținerea rezultatelor pe care le dorești [NLP manual: A practical guide to achieving desired results]*. Curtea Veche Publishing. https://archive.org/details/isbn_9786064402554
- Pan, X., & Chen, W. (2021). Modeling teacher supports toward self-directed language learning beyond the classroom: Technology acceptance and technological self-efficacy as mediators. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.751017>
- Panisoara, I. O. (2015). *Profesorul de succes: 59 principii de pedagogie practică [The successful teacher: 59 principles of practical pedagogy]*. Polirom. <https://pdfcoffee.com/59-de-principii-pentru-un-profesor-de-succes-pdf-free.html>
- Qushoy, M., Hartono, R., Fitriati, S. W., & Rukmini, D. (2025). How can neuro linguistic programming influence English language teaching? A systematic literature review. *Proceedings of English Language Teaching, Literature, and Translation (ELTLT)*, 14, 339–353. <https://proceeding.unnes.ac.id/eltlt/article/view/4707>
- Slama-Cazacu, T. (2000). *Psiholingvistica: O știință a comunicării [Psycholinguistics: A science of communication]*. Editura All Educational.
- Wang, K., Zhang, L. J., & Cooper, M. (2025). Taking stock of metacognitive strategies and collaborative writing for EFL learners' writing development. *Journal of Second Language Writing*, 68, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2025.101211>

Стаття надійшла до редакції 24.12.2025

Прийнято до друку 26.03.2026

Опубліковано 30.03.2026

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Hanna Dubova

<https://orcid.org/0000-0002-3561-1210>

Senior Lecturer,

Department of Business Ukrainian and Foreign Languages,

Educational and Scientific Institute of Law and Psychology,

National Academy of Internal Affairs,

1 Solomyanska Square, 03035, Kyiv, Ukraine

avdubova@ukr.net

The article is devoted to the theoretical interpretation of the psychological and pedagogical conditions for the development of English-speaking communicative competence among students of higher education institutions in the context of contemporary educational transformations. The relevance of the study is determined by the growing role of affective and metacognitive factors in the formation of oral foreign language speech under the conditions of educational digitalization, post-pandemic changes, and wartime challenges. The aim of the research is to provide a theoretical justification of the relationship between psychological barriers to oral speech and pedagogical strategies for overcoming them in the process of developing students' foreign language communicative competence. The study was conducted within a qualitative theoretical-analytical research design using methods of systematic analysis, comparison, and conceptual generalization of contemporary psychological-pedagogical, linguodidactic, and neurodidactic approaches. The results of the study systematize the key psychological barriers to oral foreign language communication, including speech anxiety, fear of negative evaluation, reduced self-efficacy, and xenoglossophobia, and establish their relationship with the pedagogical conditions of organizing the educational process. The role of metacognitive strategies and the facilitative position of the teacher in reducing the affective filter and activating students' speech activity is substantiated. The scientific novelty of the study lies in the conceptual integration of psychological-pedagogical and neurodidactic approaches to the development of oral foreign language communication and in the development of a generalized analytical model of the relationship between psychological barriers and pedagogical strategies for overcoming them. The obtained results expand the theoretical understanding of the process of communicative competence formation through consideration of the emotional-regulatory dimension of learning.

Keywords: *communication, communicative skills, teaching and learning process, teaching and learning strategies, xenoglossophobia.*